సహూ సజ్దాలు

٨ - بَابُ سُجُودِ السَّهْوِ وَغَيْرِهِ

262. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ బుహైన (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఆయనకు జుహ్ర్ నమాజ్ చేయించారు. కాని రెండు రకతులు పూర్తయిన తరువాత తషహ్హుద్‌లో కూర్చోకుండానే లేచి నిలబడ్డారు. ముఖ్తదీలు కూడా ఆయన (స) నే అనుసరించారు. ఆ విధంగా ఆయన (స) నమాజ్ అంతటినీ పూర్తి చేశారు. ఆయన (స) ఇక సలాం చేయబోతున్నారని ప్రజలు ఎదురు చూస్తుండగానే - ఆయన (స) కూర్చునే - 'అల్లాహు అక్బర్' అంటూ సలాంకు ముందు రెండు సజ్దాలు చేశారు. అనంతరం సలాం చేశారు. (దీనిని అహ్మద్, బుఖారీ, ముస్లిం, అబూ దావూద్, తిర్మిజీ, నసాయి, ఇబ్నె మాజ ఉల్లేఖించారు. హదీసు వాక్యాలు మాత్రం బుఖారీలోనివి) ముస్లిం ఉల్లేఖనంలో ఇలా వుంది: "ప్రతి సజ్దాకోసం

(٢٦٢) عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، وَلَمْ يَجْلِسْ، فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ، حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ، وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ، وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، ثُمَّ

سَلَّمَ. أَخْرَجَهُ السَّبْعَةُ، وَهَذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ. وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: يُكَبِّرُ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَهُوَ جَالِسٌ، وَسَجَدَ النَّاسُ مَعَهُ، مَكَانَ مَا نَسِيَ مِنَ الْجُلُوسِ.

'అల్లాహు అక్బర్' అనే వారు. కూర్చునే సజ్దా చేశారు. వెనుకనున్న వారు కూడా ఆయన్ని అనుసరించారు. ఇది మరచి పోయిన దానికి ప్రత్యామ్నాయం" - అంటే రెండు రకతుల తరువాత తషహ్హుద్‌లో కూర్చోవటం మరచిపోయి నందుకు పరిహారంగా ఈ రెండు సజ్దాలు చేశారన్న మాట!

సారాంశం

అరబీలో మరుపుకై రెండు పదాలు ఉపయోగించబడతాయి. ఒకటి: సహూ. రెండు: నిస్‌యాన్. మొదటి పదం సాధారణంగా ఏదైనా క్రియను మరచిపోవటానికి సంబంధించి ఉపయోగిస్తారు. రెండవది: విషయ పరిజ్ఞానం గురించి వాడతారు. పండిత వర్గంలో ఏ ఒక్కరు కూడా దైవప్రవక్త (స) రెండవ రకపు మరపుకు (నిస్‌యాన్‌కు) గురయ్యారని భావించరు. ఎందుకంటే దైవప్రవక్త (స) తనకు 'వహీ' ద్వారా అందజేయబడిన దైవాదేశాలను మానవాళికి అందజేయటంలో ఎన్నడూ మరుపుకు లోనుకాలేదు. అలాంటి అవకాశానికి తావు కూడా లేదు. ఎందుకంటే 'సనుఖ్‌రివుక ఫలా తన్సా' అని అల్లాహ్ స్వయంగా హామీ ఇచ్చాడు.

ఇక నమాజ్‌లో జరిగిన 'సహూ' అంటారా! అది ఆచరణకు సంబంధించినది. పైగా ఇలా జరగవలసిన అవసరం కూడా ఉందని కొంతమంది విద్వాంసులు వ్యాఖ్యానించారు. దైవప్రవక్త (స) అందరికీ ఆదర్శప్రాయులు. ఆయన నమాజులో ఈ మరుపుకు లోనై ఉండకపోతే 'సహూ' గురించి ఉమ్మత్‌కు తెలిసేదికాదు. ఇది కూడా దైవ ప్రణాళికలోని ఒక అంశమే మరి!

నలుగురు ఇమాములు కూడా దైవప్రవక్త (స) ద్వారా 'సహూ' జరిగిన విషయంపై ఏకీభవించారు. బహుశా ఈనాటి వరకూ ఎవరూ దీనిపై ఆక్షేపణ తెలుపలేదు. పైగా ఇందులో ఎన్నో పరమార్థాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. జ్ఞానసంపన్నులైనవారికి ఇందలి మర్మాలను గురించి బాగా తెలుసు!

(٢٦٣) وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ إِحْدَى صَلَاتَيِ الْعَشِيِّ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ قَامَ إِلَى خَشَبَةٍ فِي مُقَدَّمِ الْمَسْجِدِ، فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَهَابَا، أَنْ يُكَلِّمَاهُ، وَخَرَجَ سَرَعَانُ النَّاسِ فَقَالُوا: أَقُصِرَتِ

263. హజ్రత్ అబూహురైర (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) మధ్యాహ్నం తరువాత రెండు నమాజులలో (జుహ్ర్, అస్ర్) ఏదో ఒక దానిలో రెండు రకతులు చేసి సలాం చేశారు. ఆ తరువాత మస్జిద్‌కు ముందున్న ఒక కొయ్య వద్దకు వెళ్ళి దానిపై చేయిపెట్టి అక్కడే నిలబడ్డారు.

الصَّلَاةُ، وَرَجُلٌ يَدْعُوهُ النَّبِيُّ ﷺ ذَا الْيَدَيْنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ! أَنَسِيتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ؟ فَقَالَ: **لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ، قَالَ: بَلَى قَدْ نَسِيتَ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ كَبَّرَ، فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ، ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ، فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ.** مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ.

నమాజీలలో హజ్రత్ అబూబక్ర్, ఉమర్ కూడా ఉన్నారు. వారిద్దరికీ ఈ విషయమై ఆయన (స)తో మాట్లాడే ధైర్యం లేకపోయింది. తొందరపాటుతో మస్జిద్ నుంచి బయటకు వెళ్ళిపోయిన వారు- ఏమిటీ? నమాజులో రకతుల కోత విధించబడిందా? అంటూ పరస్పరం గుసగుసలాడుకోసాగారు. నమాజీలలో ఒక వ్యక్తి ఉండేవాడు (అతని చేతులు పొడవుగా ఉండటం వల్ల) దైవప్రవక్త (స) అతన్ని 'ఆజానుబాహుడా!' అని సంబోధించే వారు. ఆ వ్యక్తి దైవప్రవక్త (స) నుద్దేశ్యించి, 'ఓ దైవప్రవక్తా! (ఈ రోజు) మీరు మరచిపోయారా? లేక నమాజ్ కుదించ బడిందా?' అని అడిగాడు. "నేను మరచిపోనూలేదు, నమాజ్ కుదించ బడనూలేదు" అని ఆయన(స) సమాధానమిచ్చారు. 'మరైతే మీరు తప్పకుండా మరచిపోయారు' అని ఆ వ్యక్తి అన్నాడు. అప్పుడాయన (స) వదలి వేయబడిన రెండు రకతులను పూర్తి చేశారు. ఆ తరువాత సలాం చేశారు. మరి 'అల్లాహు అక్బర్' అంటూ మామూలు సజ్దాల వలెనే సజ్దా చేశారు. లేదా మరి కాస్త సుదీర్ఘమయిన సజ్దా చేసి అల్లాహు అక్బర్ అంటూ తల పైకెత్తారు. మళ్ళీ అల్లాహు అక్బర్ అంటూ తలను నేలకాన్చారు. సాధారణ సజ్దా

లాగే చేశారు. లేదా మరి కాస్త సుదీర్ఘ మయిన సజ్దా చేసి అల్లాహు అక్బర్ అంటూ తలపైకెత్తారు. (బుఖారీ, ముస్లిం) (ఈ పదాలు బుఖారీలోనివి)

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «صَلَاةَ الْعَصْرِ». وَلِأَبِي دَاوُدَ: فَقَالَ: أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ؟ فَأَوْمَئُوا أَيْ نَعَمْ. وَهِيَ فِي الصَّحِيحَيْنِ، لَكِنْ بِلَفْظِ: «فَقَالُوا». وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «وَلَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَقَّنَهُ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ».

ముస్లింలోని ఒక ఉల్లేఖనంలో వుంది : "ఇది అస్ర్ నమాజ్‌కు సంబంధించినది". అబూదావూద్ ఉల్లేఖనం ప్రకారం, "ఆజానుబాహుడు చెప్పింది నిజ మేనా?" అని దైవప్రవక్త (స) దర్యాప్తు చేయగా 'అవును' అన్నట్టు జనులు తలూపారు. ఈ అదనపు వాక్యాలు 'సహీహైన్'లో కూడా ఉన్నాయి - అయితే 'అవును' అని నోటితో జవాబిచ్చి నట్లు అందులో వుంది. ముస్లింలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఇలా వుంది - "దేవుని తరఫున ఈ మేరకు సంకేతం లభించే వరకూ ఆయన (స) 'సజ్దా సహూ' చేయలేదు."

సారాంశం

దైవప్రవక్త (స) 'మరుపు'కు లోనయ్యారన్న దానికి ఈ హదీసు తార్కాణం. అయితే ఇది ప్రవక్త స్థాయికి విరుద్ధమయిన విషయం ఏమీ కాదు. దైవప్రవక్త (స) కూడా మానవమాత్రులే. మనిషి అనేవాడు మరచిపోవటం సహజం. ఆయనకు అగోచర జ్ఞానం లేదన్న దానికి కూడా ఈ సంఘటన ఒక నిదర్శనం. ఆయనకే గనక అగోచర జ్ఞానం ఉండివుంటే తన వల్ల జరిగిన 'సహూ' గురించి ప్రజలను అడిగి తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఉండేది కాదు. తనవల్ల పొరబాటు జరిగిందని తెలుసుకున్నప్పుడు దాన్ని సరిదిద్దుకునే ప్రయత్నం చేయటం గొప్పవారి లక్షణం.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

ఈ హదీసులో దైవప్రవక్త (స) 'ఆజానుబాహుడా!' అని సంబోధించిన వ్యక్తి పేరు 'ఖిర్‌బాఖ్ బిన్ అమ్ర్ సులమీ (రజి). బనూ సులైమ్ తెగకు చెందిన వారవటంచేత సులమీగా పిలువబడ్డారు. ఈయన అమీర్ ముఆవియ (రజి) పరిపాలనా కాలంలో మరణించారు. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) ఖిలాఫత్ కాలంలో 'జీ ఖషబ్' అనే ప్రాంతంలో మరణించారని వేరొక ఆధారం ద్వారా తెలుస్తోంది. ఈయన చేతులు మరీ పొడవుగా ఉండటంవల్ల 'జుల్ యదైన్'గా పేరుమోశారు.

(٢٦٤) وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ فَسَهَا، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ تَشَهَّدَ، ثُمَّ سَلَّمَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَحَسَّنَهُ، وَالْحَاكِمُ، وَصَحَّحَهُ.

264. హజ్రత్ ఇమ్రాన్ బిన్ హుసైన్ (రజి) కథనం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) తనకు నమాజ్ చేయించగా ఆయన (స) వల్ల 'సహూ' అయింది (అంటే మరచిపోయారు). అందుచేత ఆయన (స) రెండు సజ్దాలు చేశారు, తరువాత తషహ్హుద్ చదివారు. ఆ తర్వాత సలాం చేశారు. (దీనిని అబూ దావూద్, తిర్మిజీ ఉల్లేఖించారు - తిర్మిజీ దీనిని 'హసన్'గా ఖరారు చేయగా, హాకిమ్ దీనిని ప్రామాణిక మైనదిగా నిర్ధారించారు).

సారాంశం

నమాజ్‌లో దైవప్రవక్త (స) వల్ల 'మరుపు' జరిగిందన్న సుప్రసిద్ధ సంఘటన పొడవుచేతుల వ్యక్తి ప్రశ్నించినదే. నమాజ్ కుదించబడిందా? లేక మీరు మరచిపోయారా? అని ఆయన నేరుగా దైవప్రవక్త (స)ను ప్రశ్నించి అసలు విషయాన్ని వెలికి తీశారు. ఈ సంఘటన సహీహైన్ మరియు సునన్ గ్రంథాలలో వివరంగా వచ్చింది. అయితే ఈ గ్రంథాలన్నింటిలో ఎక్కడా 'సజ్దాసహూ' తరువాత తషహ్హుద్ ప్రస్తావన రాలేదు. సహీహ్ ముస్లింలో స్వయంగా హజ్రత్ ఇమ్రాన్ గారి ఈ ఉల్లేఖనంలోనూ తషహ్హుద్ ప్రస్తావన రాలేదు. అందువల్ల తిర్మిజీలోని ఉల్లేఖనంలో ప్రస్తావనకు వచ్చిన ఈ తషహ్హుద్ పదం 'అరుదైనది.' బైహఖీ కూడా అదే అంటారు. కాని హాఫిజ్ ఇబ్నె హజర్ మాత్రం మొత్తానికి తషహ్హుద్ ఉంది అని అభిప్రాయపడ్డారు. అత్యధిక ధర్మవేత్తల దృష్టిలో సలాంకు ముందు సజ్దాసహూ చేయవలసివుంటే తషహ్హుద్ చదువవలసిన అవసరం లేదు. ఒకవేళ సలాం తరువాత సజ్దాసహూ చేసినట్లయితే అప్పుడు తషహ్హుద్ తలచుకుంటే చేయవచ్చు, చేయకపోవచ్చు.

(٢٦٥) وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «**إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى أَثَلَاثًا أَمْ أَرْبَعًا؟ فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ، وَلْيَبْنِ عَلَى مَا اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ**

265. హజ్రత్ అబూ సయీద్ ఖుదరీ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు : "మీలో ఎవరికయినా నమాజ్‌లో చదివిన రకతులు ఎన్ని? మూడా? నాలుగా? అన్న సంశయం కలిగితే అట్టి పరిస్థితిలో సంశయాన్ని ఉపేక్షించి, నిశ్చితంగా మీకు కలిగిన దృఢ అభిప్రాయాన్నే

يُسَلِّمَ، فَإِنْ كَانَ صَلَّى خَمْساً شَفَعْنَ لَهُ صَلاَتَهُ، وَإِنْ كَانَ صَلَّى تَمَاماً كَانَتَا تَرْغِيماً لِلشَّيْطَانِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

ప్రాతిపదికగా తీసుకుని నమాజ్‌ను కొనసాగించండి. 'సలాం' చేయకముందు 'సహూ'కి సంబంధించిన రెండు సజ్దాలు చేయండి. ఒకవేళ మీరు ఐదు రకతులు చదివి ఉంటే, ఈ రెండు (సహూ) సజ్దాలు ఆరవ రకతుకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఉపయోగపడతాయి. (అంటే బేసి సంఖ్యను సరి సంఖ్యగా మారుస్తాయి). ఒకవేళ అతడు ముందే పూర్తి నమాజు (సరిగ్గా) చేసి వుంటే ఈ రెండు సజ్దాలు షైతాన్ పాలిట పరాభవంగా పరిణమిస్తాయి.'' (ముస్లిం)

సారాంశం

ఈ హదీసు ద్వారా బోధపడిందేమిటంటే నమాజ్ మధ్యలో మనిషికి తాను పూర్తి చేసిన రకతుల గురించి అనుమానం రేకెత్తితే, అప్పుడతను తక్కువ చేసినట్లుగా పరిగణించాలి. ఇటువంటి పరిస్థితిలో అతనికి దృఢనమ్మకం కుదురుతుంది. ఇమామ్ మాలిక్, ఇమామ్ షాఫయి, ఇమామ్ అహ్మద్ మరియు అధిక సంఖ్యాక పండితుల అభిమతం ఇదే. అయితే ఇమామ్ అబూ హనీఫా (రహ్మ.లై) మరోవిధంగా ప్రతిపాదించారు: అలాంటి పరిస్థితిలో మనిషి జ్ఞాపకం తెచ్చుకునేందుకు తీవ్రంగా ప్రయత్నించాలి. అప్పటికీ అనుమానం తీరకపోతే మనసు ఎటువైపు మొగ్గితే అటువైపు సంఖ్యనే లెక్కలోకి తీసుకోవాలి. అంతచేసినప్పటికీ రకతులు సరిసమానంగా లెక్కలోకి వస్తే అప్పుడు తక్కువ సంఖ్యను అనుసరించాలి.

(٢٦٦) وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ، فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلاَةِ شَيْءٌ؟ قَالَ: «وَمَا ذَاكَ؟» قَالُوا: صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَثَنَى رِجْلَيْهِ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «إِنَّهُ لَوْ حَدَثَ فِي الصَّلاَةِ شَيْءٌ أَنْبَأْتُكُمْ بِهِ، وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ،

266. హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ మస్ఊద్ (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) నమాజ్ చేయించారు. సలాం చేసిన తరువాత ఆయన (సఅసం) సమక్షంలో ఇలా విన్నవించుకోవటం జరిగింది-'దైవప్రవక్తా (సఅసం)! నమాజ్‌లో ఏదన్నా మార్పు చేయబడిందా?' "ఏమిటది?" అని ఆయన (స) అన్నారు. 'ప్రస్తుతం తమరు ఇన్ని రకాతులు చేశారు' అని సహచరులు

أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ، فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي، وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ، فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ، ثُمَّ لِيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

విన్నవించుకున్నారు. ఇబ్నె మస్వూద్ ఇలా అంటున్నారు - మహాప్రవక్త తన రెండు కాళ్ళను మడుచుకున్నారు (కూర్చున్నారు). ఖిబ్లావైపుకు తిరిగి రెండు సజ్దాలు చేశారు. తరువాత సలాం చేశారు. ఆ తరువాత మమ్ముల నుద్దేశించి ఇలా ఉపదేశించారు: "ఒకవేళ నమాజ్‌లో ఏదయినా కొత్తదనం వచ్చివుంటే నేను స్వయంగా దీనిగురించి మీకు తెలిపి ఉండేవాణ్ణి. కాని నేను కూడా మానవ మాత్రుణ్ణేనన్న సంగతిని గుర్తుంచుకోండి. మీరు మరచిపోయి నట్లే నేను కూడా మరచిపోతుంటాను. కనుక నేను మరచిపోయినప్పుడల్లా నన్ను జ్ఞాపకం చేస్తుండండి. మీలో ఎవరికయినా - ఏ నమాజ్‌లోనయినా - సందిగ్ధ స్థితి ఏర్పడితే నిజనిర్ధారణ కొరకు ప్రయత్నించండి (ఆలోచించండి). దాని ఆధారంగానే నమాజ్‌ను పూర్తిచేసి తరువాత రెండు సజ్దాలు చేయండి". (బుఖారీ, ముస్లిం)

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «فَلْيُتِمَّ، ثُمَّ يُسَلِّمْ، ثُمَّ يَسْجُدْ». وَلِمُسْلِمٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ وَالْكَلَامِ.

బుఖారీలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఇలా వుంది: "(తొలుత) నమాజ్ పూర్తి చేసుకోవాలి. తదుపరి సలాం చేయాలి. ఆపైన సజ్దా చేయాలి." దైవప్రవక్త (సఅసం) సజ్దా సహూను సలాం మరియు కలాం తరువాత చేశారని ముస్లింలో వుంది.

وَلِأَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ وَالنَّسَائِيِّ مِنْ

ముస్నద్ అహ్మద్, అబూదావూద్, నసాయిలో ఉల్లేఖించబడిన అబ్దుల్లా

حَدِيْثُ عَبْدِاللهِ بْنِ جَعْفَرٍ مَرْفُوعاً: مَنْ شَكَّ فِيْ صَلَاتِهِ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ. وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ.

బిన్ జాఫర్ (రజి) ఉల్లేఖనంలో ఇలా వుంది: "ఏ వ్యక్తికయితే నమాజ్‌లో సందేహం కలిగిందో అతడు సలాం చేసిన మీదట రెండు సజ్దాలు చేయాలి." (ఇబ్నె ఖుజైమ దీనిని ప్రామాణికంగా ఖరారుచేశారు)

సారాంశం

ఈ హదీసులో దైవప్రవక్త (స) 'నేను కూడా మానవమాత్రుణ్ణే' అని చెప్పారు. కనీసం ఈ వాక్కు ఆధారంగానయినా ప్రజలు తమ మూఢ విశ్వాసాలను, మిథ్యా ఆలోచనలను సంస్కరించుకోవాలి. దైవప్రవక్త (స) 'మానవమాత్రులు కారు' అని బొంకేవారికి ఇది చెంపపెట్టువంటిది.

సామూహిక నమాజులో ముఖ్తదీలు (వెనుకనున్నవారు) ఇమామ్ ఒకవేళ మరచిపోయినప్పటికీ ఇమామ్‌ను మాత్రమే అనుసరించాలి. కాకపోతే ఇమామ్ వల్ల పొరబాటు జరిగినప్పుడు "సుబ్‌హానల్లాహ్" అంటూ వెనుకనుండి సావధానపరచవచ్చు. దీనికి సంబంధించిన వివరాలు ఇతర హదీసులలో కూడా ఉన్నాయి.

హదీసు ఉల్లేఖకులు (అబ్దుల్లాహ్ బిన్ జాఫర్ - రజి)

పూర్తిపేరు అబ్దుల్లాహ్ బిన్ జాఫర్ బిన్ అబూతాలిబ్. మారుపేరు అబూ జాఫర్. తల్లి పేరు అస్మా బిన్తె ఉమైస్. అబిసీనియా (నేటి ఇథియోపియా) వైపునకు వలసపోతున్న సందర్భంగా ఇస్లాంలో జన్మించిన తొలి శిశువు ఈయన. హిజ్రీ 7వ యేట తండ్రితో కలసి మదీనా వచ్చారు. గొప్ప ధర్మదాత. ధీశాలి. సచ్ఛీలి. మర్యాదస్తులు. విస్తృతంగా దానధర్మాలు చేసిన కారణంగా 'దాతృసాగరం'గా పేరుగాంచారు. మదీనా మునవ్వరాలో హిజ్రీ 80లో 80 సంవత్సరాల వయస్సులో తనువు చాలించారు.

(٢٦٧) وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: «إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ، فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ، فَاسْتَتَمَّ قَائِماً، فَلْيَمْضِ، وَلَا يَعُودُ، وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَتِمَّ قَائِماً فَلْيَجْلِسْ،

267. హజ్రత్ ముగీరా బిన్ షూబ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: "మీలో ఎవరికయినా రెండు రకతుల తర్వాత సందేహం రేకెత్తితే -అట్టి స్థితిలో లేచి నిలబడితే - పూర్తిగా నిలబడితే - అతను నమాజ్‌ను కొనసాగించాలి - వెనుకంజ వేయనవసరం లేదు. తరువాత రెండు సహూ సజ్దాలు చేసుకోవాలి.

وَلاَ سَهْوَ عَلَيْهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ وَالدَّارَقُطْنِيُّ، وَاللَّفْظُ لَهُ، بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ.

ఒకవేళ నిటారుగా నిలబడకముందే సందేహం వస్తే వెంటనే కూర్చోవాలి. అట్టి పరిస్థితిలో అతడు సజ్దా సహూ చేయవలసిన అవసరం లేదు." (అబూ దావూద్, ఇబ్నె మాజ, దారె ఖుత్నీ దీనిని ఉల్లేఖించారు. హదీసు వాక్యాలు కూడా దారె ఖుత్నీలోనివే. దీని ఆధారం బలహీనమైనది (జయీఫ్).

(٢٦٨) وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ عَلَى مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ سَهْوٌ، فَإِنْ سَهَا الْإِمَامُ فَعَلَيْهِ وَعَلَى مَنْ خَلْفَهُ». رَوَاهُ الْبَزَّارُ وَالْبَيْهَقِيُّ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ.

268. హజ్రత్ఉమర్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రవచించారు : - "ఏ ముఖ్తదీ (ఇమామ్ వెనుకనున్నవాని) పైనా సజ్దా సహూ బాధ్యతలేదు. ఒకవేళ ఇమామ్ మరిచి పోతే అప్పుడు ఇమామ్ మరియు ముఖ్తదీ - ఇద్దరిపై సజ్దా సహూ బాధ్యత ఉంటుంది." (దీనిని బజ్జార్, బైహఖీ లిరువురూ బలహీన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు.)

(٢٦٩) وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لِكُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ بِسَنَدٍ ضَعِيفٍ.

269. హజ్రత్ సోబాన్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు: "ప్రతి సహూ (మరుపు)కై రెండు సజ్దాలున్నాయి. అవి సలాం చేసిన తరువాత చేయాలి." (అబూదావూద్, ఇబ్నె మాజా లిరువురూ దీనిని బలహీన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు).

(٢٧٠) وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: سَجَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي «إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ» وَ«اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

270. హజ్రత్ అబూ హురైరా (రజి) కథనం : మేము సూరయె ఇజస్సమావున్ షఖ్ఖత్, ఇఖ్రబిస్మిరబ్బికల్లజీ....(సూరయె అలఖ్)లలో దైవప్రవక్త (సఅసం)తో కలిసి "సజ్దా తిలావత్" చేశాము.

(బుఖారీ)

సారాంశం

"సజ్దా తిలావత్" (దివ్య గ్రంథ పారాయణపు సజ్దా) చేయటం అవసరమని ఈ హదీసు ద్వారా అవగతమవుతోంది. దీనిపై ఉలమా అందరిమధ్య ఏకాభిప్రాయం ఉంది. అయితే ఇది తప్పనిసరా? లేక సంప్రదాయమా? అన్న విషయంలో మాత్రం భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. అధిక సంఖ్యాక పండితులు సజ్దా తిలావత్‌ను మస్నూన్ (సంప్రదాయం) గా భావించగా, ఇమామ్ అబూ హనీఫా మాత్రం దీనిని వాజిబ్ (తప్పనిసరి)గా ఖరారు చేశారు.

ఖుర్‌ఆన్‌లోని సజ్దాల సంఖ్యపై కూడా భిన్నాభిప్రాయాలు వ్యక్తమయినాయి. సూరయె 'సాద్' మరియు ముఫస్సల్ సూరాలలో సజ్దా తిలావత్ అక్కరలేదంటారు ఇమామ్ షాఫయి. ఈ విధంగా ఆయన దృష్టిలో ఖుర్‌ఆన్‌లోని సజ్దాలు 11 మాత్రమే. ఈ లెక్కన చూస్తే ఈ హదీసు ఈయనగారి ఆలోచనకు భిన్నంగా ఉంది. ఇమామ్ అబూ హనీఫా గారేమో మొత్తం 14 సజ్దాలున్నాయని అంటారు. ఈయన హజ్ సూరాలోని మొదటి సజ్దాను సజ్దాగా శిరసావహించారుగాని, అందలి రెండవ సజ్దాను పరిగణనలోకి తీసుకోలేదు. ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ గారి దృష్టిలో హజ్ సూరాలోని రెండు సజ్దాలను కూడా కలుపుకుంటే మొత్తం 15 సజ్దాలు ఖుర్‌ఆన్‌లో ఉన్నాయి. ఈ విషయంలో అందరికన్నా అత్యంత ప్రామాణికమైన, అనుసరణీయమైన విధానం ఇమామ్ అహ్మద్ బిన్ హంబల్ గారిదే అనాలి.

(٢٧١) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: (صٓ) لَيْسَتْ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ، وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ يَسْجُدُ فِيهَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

271. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం: "తప్పనిసరిగా చేయవలసిన సజ్దాలలో సూరయె సాద్ సజ్దా లేదు. అయితే దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఈ సూరా పారాయణం చేసే సందర్భంగా సజ్దా చేయటం నేను చూచాను."

(బుఖారీ)

సారాంశం

దీనిద్వారా అవగతమయ్యేదేమిటంటే సూరయె సాద్ సజ్దా దైవప్రవక్త (స) మాత్రం చేశారుగాని, దాని గురించి ఇతరులను ఆజ్ఞాపించటంగానీ, తాకీదు చేయటంగానీ చేయలేదు. దీన్నిబట్టి తెలిసేదేమిటంటే కొన్ని ఆచరణలు 'మస్నూన్' అయి ఉంటాయిగానీ, ఇతరులపై దానికి సంబంధించిన ఆంక్ష ఉండదు. అనుసరిస్తే మంచిది. అనుసరించకపోతే వచ్చే అనర్థం కూడా లేదు.

(٢٧٢) وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ بِالنَّجْمِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

272. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) గారి మరొక ఉల్లేఖనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) నజమ్ సూరాలో 'సజ్దా తిలావత్' చేశారు.

(బుఖారీ)

సారాంశం

నజమ్ సూరాలో సజ్దా తిలావత్ చేయటం తప్పనిసరి అని ఈ హదీసు ద్వారా రూఢీ అవుతోంది. ముఫస్సల్ సూరాలలో సజ్దాలు లేవని వాదించేవారు దీనిపై యోచన చేయాలి.

273. హజ్రత్ జైద్ బిన్ సాబిత్ (రజి) కథనం : నేను దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఎదుట నజమ్ సూరాను పారాయణం చేశాను. కాని ఆయన (స) ఈ సందర్భంగా సజ్దా తిలావత్ చేయలేదు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٢٧٣) وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ النَّجْمَ، فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

సారాంశం

దైవప్రవక్త (స) నజమ్ సూరా సందర్భంగా ఎప్పుడయినా ఒకసారి (పారాయణపు) సజ్దా చేయలేదంటే దీని భావం ఆ సూరాలో సజ్దా తిలావత్ అసలు లేదనీ లేక సజ్దా చేయనక్కరలేదని ఎంతమాత్రం కాదు. అసలు విషయం ఏమిటంటే కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఆయన (స) సజ్దా చేయలేదు. ఈ ఖుర్ఆనీ సజ్దాలు 'సున్నత్' (సంప్రదాయం) అన్న దానికి ఇదొక నిదర్శనం. ఒకవేళ ఇవి వాజిబ్ అయివుంటే సజ్దా తప్పకుండా చేసి వుండేవారు. ఈ విషయంలో అధిక సంఖ్యాక పండితుల అభిమతం కూడా ఇదే.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

అసలు పేరు జైద్ బిన్ సాబిత్ (రజి). మారుపేరు అబూ సయీద్. అన్సార్ల ప్రముఖ తెగ అయిన నజ్జార్‌తో ఈయనకు సంబంధముండేది. దైవప్రవక్త (స)పై అవతరించే 'వహీ'ని అందరికన్నా ఈయనే అధికంగా గ్రంథస్థం చేసేవారు. దైవప్రవక్త (స) సహచరులలో వారసత్వ పంపకాలను విశదీకరించటంలో సాటిలేని మేటి. కందక పోరాటంలో తొలిసారిగా పాల్గొన్నారు. హజ్రత్ అబూబక్ర్ సిద్దీఖ్ పరిపాలనా కాలంలో ఖుర్ఆన్‌ను క్రోడీకరించే కార్యం ఈయనే అధికంగా నిర్వర్తించారు. హజ్రత్ ఉస్మాన్ పరిపాలనా కాలంలో వాటి నకలును కూడా తయారు చేశారు. దైవప్రవక్త (సఅసం) ఆదేశానుసారం కేవలం 15 రోజులలో యూదుల భాషా లిపిని నేర్చుకుని, దైవప్రవక్త (స)గారి ఉత్తరాలను లిఖించసాగారు. లిఖించిన మీదట ఆ ఉత్తరాలను దైవప్రవక్త (స)కు చదివి వినిపించే వారు. హిజ్రీ 45లో మదీనాలో మరణించారు. మరికొందరి అభిప్రాయం ప్రకారం మదీనా గాక, వేరొక ప్రాంతంలో మరణించారు.

274. హజ్రత్ ఖాలిద్ బిన్ మాదాన్ (రజి) కథనం : "హజ్ సూరాకు రెండు సజ్దాల మూలంగా శ్రేష్ఠత నొసగబడింది." (అబూదావూద్ దీనిని 'మరాసీల్' అనే పుస్తకంలో ప్రస్తావించారు) అహ్మద్ మరియు తిర్మిజీ దీనిని

(٢٧٤) وَعَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: فُضِّلَتْ سُورَةُ الْحَجِّ بِسَجْدَتَيْنِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ فِي الْمَرَاسِيلِ، وَرَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ مَوْصُولاً مِنْ حَدِيثِ عُقْبَةَ بْنِ

عَامِرٍ، وَزَادَ: «فَمَنْ لَمْ يَسْجُدْهُمَا فَلاَ يَقْرَأْهُمَا». وَسَنَدُهُ ضَعِيفٌ.

ఉత్‌బా బిన్ ఆమిర్ హదీసును బట్టి 'మౌసూల్'గా ఖరారు చేశారు. ఇందులో అదనంగా ఈ వాక్యం ఉంది - "ఎవరయితే ఈ సూరాలోని రెండు సజ్దాలు చేయరో వారు దీనిని పారాయణం చేయరాదు." (దీని ఆధారం బలహీనం)

సారాంశం

హజ్ సూరాలో రెండు సజ్దాలున్నాయనీ, ఆ రెండు సజ్దాలు కూడా చేయాల్సిందేననీ ఈ హదీసు చెబుతోంది. సజ్దాలు చేయదలచనివారు దీనిని పఠించకూడదు గాక! అని కూడా అనబడింది. ఇందలి పరమార్థం ఏమిటంటే ఖుర్‌ఆన్ పారాయణం ముస్తహబ్ కాగా; సజ్దా తిలావత్ చేయటం మస్నూన్. సున్నత్‌ను విడనాడటం కన్నా ముస్తహబ్ పై అమలు చేయకుండా ఉండటమే మంచిది - అంటే ఈ సూరాను పారాయణం చేయకుండా ఉండటం సముచితమని భావం. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి), హజ్రత్ అబ్దుల్లా బిన్ ఉమర్ (రజి), అబ్దుల్లా బిన్ మస్‌వూద్ (రజి), అబ్దుల్లా బిన్ అబ్బాస్ (రజి), అబూ మూసా (రజి), అబూదర్దా (రజి), అమ్మార్ బిన్ యాసిర్ (రజి) తదితర సహచరులు హజ్ సూరాలోని రెండు సజ్దాలు కూడా చేసేవారు. అందుచేత ఈ ఉల్లేఖనాన్ని ఆచరణ యోగ్యం కాదని అనటం పొరపాటు.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

అసలు పేరు ఖాలిద్ బిన్ మాదాన్ (రజి). మారుపేరు అబూ అబ్దుల్లా కలాయి. హిమ్స్ (సిరియా)కు చెందినవారు. సహాబీల తరువాతి తరం వారు (తాబయి). జ్ఞానసంపన్నులు. తాను 70 మంది సహాబీలను కలుసుకున్నానని ఆయన అనేవారు. ఈయన మరణం హిజ్రీ 103 లేక 104 లేక 108 లో సంభవించింది.

(٢٧٥) وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّا نَمُرُّ بِالسُّجُودِ، فَمَنْ سَجَدَ فَقَدْ أَصَابَ، وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْ فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

275. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) ఇలా అన్నారు : "ప్రజలారా! మనం సజ్దాలున్న ఆయత్‌లు పారాయణం చేస్తూ ముందుకు సాగుతుంటాము. 'సజ్దా' చేసినవాడు సవ్యంగా తన బాధ్యతను నిర్వర్తించాడు. చేయనివాడు పాపాత్ముడు మాత్రం కాడు." (బుఖారీ)

وَفِيهِ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَفْرِضِ السُّجُودَ إِلاَّ أَنْ نَشَاءَ. وَهُوَ فِي الْمُوَطَّإِ.

ముఅత్తాలో ఇలా వుంది-"అల్లాహ్ సజ్దా తిలావత్‌ను విధిగా చేయలేదు. అయితే పఠించేవాడు గనక తలచుకుంటే (సజ్దా) చేయవచ్చు".

సారాంశం

ఈ హదీసు ప్రకారం ఖుర్ఆన్ పారాయణం చేసేవారికి సజ్దా తిలావత్‌కు సంబంధించి స్వేచ్ఛ ఇవ్వబడింది. సజ్దా తిలావత్ గనక ఫర్జ్ లేక వాజిబ్ అయివుంటే ఈ మేరకు స్వేచ్ఛ నొసగబడేది కాదు. హ(జత్ ఉమర్ (రజి) సహాబీల సమక్షంలో ఈ మాటలన్నారు. విన్నవారంతా మౌనంగా ఉన్నారు. అంటే ఇది అందరికీ వర్తించే అంశమని విదితమవుతున్నది. ఇమామ్ షాఫయి, ఇమామ్ మాలిక్‌ల అభిమతం కూడా ఇదే. అహ్లె హదీసు వారు కూడా సజ్దా తిలావత్‌ను 'మస్నూన్'గానే తలపోస్తారు. కాని హనఫీలు దీనిని 'వాజిబ్'గా తలంచారు.

(٢٧٦) وَعَن ابْن عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا الْقُرْآنَ، فَإِذَا مَرَّ بِالسَّجْدَةِ كَبَّرَ وَسَجَدَ، وَسَجَدْنَا مَعَهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِسَنَدٍ فِيهِ لِيْنٌ.

276. హ(జత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) మా ముందు దివ్యఖుర్ఆన్ పారాయణం చేసేవారు. సజ్దా గల ఆయత్ వచ్చినపుడు 'అల్లాహు అక్బర్' అంటూ సజ్దా చేసేవారు. మేము కూడా ఆయన (స)తో పాటే సజ్దా చేసేవారము.'' (అబూదావూద్ దీనిని బలహీన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు).

సారాంశం

సజ్దా తిలావత్ చేసేటప్పుడు అల్లాహు అక్బర్ అని అనటం నియమం అని ఈ హదీసు ద్వారా రూఢీ అవుతోంది. సజ్దా తిలావత్‌లో ఈ దుఆ పఠించాలి -

సజద వజ్‌హిలిల్లజీ ఖలఖహూ వ సవ్వరహూ వ
షఖ్ఖ సమఅహూ వ బసరహూ వ బిహౌలిహీ వ ఖువ్వతిహీ

(అర్థం : ఎవరయితే సృష్టించాడో, రూపకల్పన చేశాడో, వినే శక్తినిచ్చాడో, చూపునొసగాడో, శక్తి సామర్థ్యాలను ప్రసాదించాడో వాని ముందు నా తల వాలిపోయింది)

(٢٧٧) وَعَنْ أَبِيْ بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا جَاءَهُ أَمْرٌ يَسُرُّهُ خَرَّ سَاجِداً لِلّٰهِ. رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلاَّ النَّسَائِيَّ.

277. హ(జత్ అబూబక్ర్ (రజి) కథనం: "దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం)కు ఏదయినా శుభవార్త అందితే ఆయన (స) దైవసమక్షంలో సాష్టాంగ పడేవారు'' ('ఐదుగురి'లో నసాయి తప్ప మిగిలిన వారంతా దీనిని ఉల్లేఖించారు).

సారాంశం

ఏదైనా దైవానుగ్రహం కలిగినపుడు, ఏదైనా గండం గడచినపుడు, ఏదైనా సంతోషకర విషయం తెలిసినపుడు దైవానికి కృతజ్ఞతా సూచకంగా మోకరిల్లటం షరీయత్‌పరంగా సబబేనని దీన్నిబట్టి రూఢీ అవుతున్నది. ఇమామ్ షాఫయి, ఇమామ్ అహ్మద్‌లు కూడా దీనికి సుముఖంగా ఉన్నారు. ఇమామ్ మాలిక్, ఇమామ్ అబూ హనీఫాలు దీనిని వాంఛనీయంగాగానీ, అవాంఛనీయంగాగానీ పేర్కొనలేదు.

(٢٧٨) وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَقَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ أَتَانِي، فَبَشَّرَنِي، فَسَجَدْتُ لِلَّهِ شُكْراً. رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ.

278. హజ్రత్ అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ ఔఫ్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) సజ్దా చేశారు. చాలా సుదీర్ఘమయిన సజ్దా చేశారు. సజ్దా నుండి తల పైకెత్తిన పిదప ఇలా అన్నారు- "ఇప్పుడే జిబ్రయీల్ (అలైహిస్సలాం) నా దగ్గరకు ఒక శుభవార్త తీసుకు వచ్చారు. ఆ శుభవార్త విని నేను అల్లాహ్ సన్నిధిలో కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా సాష్టాంగ పడ్డాను." (దీనిని అహ్మద్ ఉల్లేఖించారు - హాకిమ్ దీనిని ప్రామాణికంగా ఖరారు చేశారు).

సారాంశం

ముస్నద్ అహ్మద్‌లో ఈ హదీసు పలు ఆధారాలతో ఉల్లేఖించబడింది. ఆ శుభవార్త ఏమిటో కూడా అందులో తెలుపబడింది - "ఎవరయితే మహాప్రవక్త (సఅసం)పై ఒకసారి దరూద్ పంపుతాడో అతనిపై అల్లాహ్ పది దయానుగ్రహాలను తన తరపున కురిపిస్తాడు" అని ఆయనకు తెలుపబడగా ఆయన (స) దైవానికి కృతజ్ఞతలర్పిస్తూ ఈ సజ్దా చేశారు. కాబట్టి ఎవరికయినా సంతోషకరమయిన వార్త అందినపుడు వారు తమ ప్రభువుకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటూ సజ్దా చేయటం అభిలషణీయం.

హదీసు ఉల్లేఖకులు

అసలు పేరు అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ ఔఫ్ (రజి). మరోపేరు అబూ ముహమ్మద్. ఖురైష్‌కు చెందిన 'జుహ్రి' తెగతో ఈయనకు బాంధవ్యం ఉంది. తొలికాలంలోనే ఇస్లాం స్వీకరించారు. దైవమార్గంలో రెండు హిజ్రత్‌లు చేసిన ఘనత ఈయనకు దక్కింది. బద్ర్, ఉహుద్‌లతో సహా యుద్ధాలన్నింటిలో పాల్గొన్నారు. దైవప్రవక్త (స) నోట ఇహలోకంలోనే స్వర్గలోక శుభవార్త పొందిన

పదిమందిలో ఈయన కూడా ఉన్నారు. తన తరువాత ఖలీఫాగా ఎంపిక చేసేందుకు పరిశీలించదగ్గ ఆరుగురు వ్యక్తుల పేర్లతో కూడిన జాబితాను ద్వితీయ ఖలీఫా హ॥జత్ ఉమర్ (రజి) అందజేశారు. ఈ ఆరుగురు వ్యక్తులలో ఈయన కూడా ఉన్నారు. దైవప్రవక్త (స) కాలంలో ఈయన ఒకసారి నాలుగువేలు, మరోసారి నలభై వేల దీనార్లు దానం చేశారు. అంతేకాదు, దైవమార్గంలో పోరాటం నిమిత్తం 500 గుఱ్ఱాలు, 500 ఒంటెలను కూడా సమర్పించారు. దైవప్రవక్త సతీమణుల కోసం తన ఆస్తిలోని ఒక భాగాన్ని వీలు వ్రాసి ఇచ్చారు. ఆ తరువాత ఆ ఆస్తికి వెలకట్టగా అది 4 లక్షల దీనార్లని తేలింది. హిజ్రీ 34లో మరణించారు. జన్నతుల్ బఖీలో ఖననం చేయబడ్డారు.

(٢٧٩) وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ عَلِيًّا إِلَى الْيَمَنِ، فَذَكَرَ الحديث. قال: فكتب عليٌّ بإسلامهم، فَلَمَّا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكِتَابَ خَرَّ سَاجِداً، شُكْراً لِلَّهِ عَلَى ذَلِكَ. رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ، وَأَصْلُهُ فِي الْبُخَارِيِّ.

279. హ॥జత్ బరా బిన్ ఆజిబ్ (రజి) కథనం: దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) హ॥జత్ అలీ (రజి)ని యమన్ వైపునకు పంపించారు. హదీసు ఉల్లేఖకులు ఇలా అంటున్నారు - హ॥జత్ అలీ (రజి) యమన్ వాసుల ఇస్లాం స్వీకారానికి సంబంధించిన వివరాలు దైవప్రవక్త సమక్షానికి వ్రాసి పంపగా దైవప్రవక్త (స) ఆ ఉత్తరాన్ని చదివారు. దైవానికి కృతజ్ఞతలు చెల్లించేందుకై ఆయన (స) సాష్టాంగ పడ్డారు. (బైహఖీ దీనిని ఉల్లేఖించారు- దీని మూలం బుఖారీలో పొందుపరచ బడి ఉంది)

సారాంశం

యమన్ ప్రజలు ఇస్లాంలోకి ప్రవేశించిన సంగతిని హ॥జత్ అలీ (రజి) లేఖ ద్వారా తెలుసుకుని దైవప్రవక్త (స) మేను ఆనందంతో పులకించింది. కృతజ్ఞతా సూచకంగా దైవసన్నిధిలో ఆయన (స) సజ్దా చేశారు.

ముస్లింల సంఖ్య గణనీయంగా పెరగటం సంతోషదాయకమైన విషయం. నిశ్చయంగా ఇది దేవుని మహదానుగ్రహం. కనుక దీనికిగాను కృతజ్ఞతలర్పించటం ధర్మం. ఒకప్పుడు ఇలాంటి సంతోషకరమైన సంఘటనలు జరిగినపుడు - ముస్లింల సంఖ్య గణనీయంగా పెరిగినపుడు - దేవునికి కృతజ్ఞతలర్పించేవారు. కాని ఇప్పుడో?! ముస్లింల సంఖ్యను గణనీయంగా తగ్గించే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. కుటుంబ నియంత్రణ పథకాల పేరుతో, వ్యక్తిగత స్థాయిలోనే గాకుండా, ప్రభుత్వ స్థాయిలో కూడా జననాల రేటును తగ్గించే కృషి జరుగుతోంది. కొన్ని ముస్లిం రాజ్యాలలో సయితం ఈ పథకాలు ప్రవేశపెట్టబడటం కడు శోచనీయం!